

OHVITSERIKURSUSTEST SÕJAKOOLIKS

Tallinna Kase tänavast Tartu Riia mäele

LAURI VÄÄTTÄNEN

Taasiseseisvunud Eesti alustas kohe ka kaitsejõudude arendamist. Esimesed lühiajalised ohvitserikursused käivitati juba 1991. a ning järgmisel aastal alustas ohvitseride koolitamist Eesti Riigikaitse Akadeemia (ERA). Ka välismaal toimuv ohvitserikoolitus sai alguse aastal 1992.

Algusaastate jooksul läksid kaitseministeeriumi ja peastaabi arvamused ohvitserikoolituse korraldamise suhtes vägagi lahku. Vaatamata sellele, et staape ja vägesid vaevas ohvitseride puudus ning ka koolitatud ohvitseride tase ei küündinud piisavalt kõrgele, ei suudetud kaitsejõudude enda ohvitseridele väljaõpet pakkuvat sõjakooli käivitada. Teisalt ei olnud ka kaitsejõudude juhtkond valmis toetama ERAs alustatud ja läbiviidavat ameerika stiilis ohvitserikoolitust.

Järgnevalt tahan jagada mõnesid isiklikke tähelepanekuid tänase Eesti sõjandusliku haridussüsteemi kujunemisest.

Johannes Kerdi visioon

Johannes Kerti õppisin ma tundma siis, kui olin Eesti Kaitseväe nõunik (1993. a suvest kuni 1994. a sügiseni). Kui J. Kert määrati jaanuaris 1996 Eesti kaitseväge juhatajaks, oli mul esimest korda temaga juttu võimalusest tulla Eestisse nõunikuks ohvitseride väljaõppe alal.

Soome ja Eesti vahelise lepingu kohaselt asutati Soome peastaabi juurde 1996. a suvel nn “Eesti projekt”, mis pidi aitama kaasa Eesti kaitsejõudude arendamisele. Projekti peakoordinaatoriks oli Pentti Lehti-

mäki, kes kutsus mind projektirühmaga liituma. Ühinesin rühmaga septembris 1996, minu vastutusalaks sai ohvitserikoolitus.

Alguses selgitati välja hetkeseis ning hinnati erinevaid arenguvõimalusi. Johannes Kert oli kategooriliselt selle vastu, et viia ohvitserikoolitust edaspidi läbi Eesti Riigikaitse Akadeemias. Ta pakkus ühe võimalusena välja “osta Eesti ohvitserikoolitus Soomest Santahamina Riigikaitse-kõrgkoolist”. See oleks aga tekitanud olukorra, et ka edaspidi poleks Eestil olnud rahvuslikku sõjakooli.

1996. a lõpuks oli Johannes Kerdil kujunenud oma visioon Eesti tulevases ohvitserikoolituse süsteemist. J. Kerdi “joonistatud” visioonis jälgis ohvitserikoolituse süsteem Soome ja Šveitsi mudeleid. Visiooni kohaselt pidi tulevane kadett/ohvitser olema lõpetanud keskkooli ja läbinud ajateenistuse. Ajateenistuse jooksul tuli sooritada reservohvitseri kursus. Sõjakooli põhikursus pidi andma kõrghariduse tasemega õpet ning osa õppetööst oli nähtud ette viia läbi koostöös tsiviilkõrgkoolide ja -ülikoolidega.

Leo Kunnas asub juhtima planeerimist

Johannes Kert tutvustas oma visiooni erinevatel üritustel, kus oli kohal ka toona lahingukooli juhtinud Leo Kunnas.

Kui 1997. a alguses käivitus aktiivne töö õppekava koostamiseks, oli töögrupi eesotsas Leo Kunnas, kaasa tegid ka teised Eesti ohvitserid. Asjatundlikku abi saadi Santahamina Riigikaitsekõrgkoolist. Eesti õppekava tegemine ei tähendanud Soome kava tõlkimist eesti keelde, vaid Eesti vajaduste ja võimalustega arvestamist. Selles mõttes oli juba esimene õppekava visand Eesti enda oma.

Soome mudeli kohaselt oleks kursused läbinud kõrgharidusega Eesti ohvitser teoorias pidanud olema pädev sõjaaja jalaväepataljoni ülem ja rahuajal jalaväekompanii ülem. Planeerimisel keskenduti maaväe ohvitseride õppekava koostamisele ja seega enamasti ka just jalaväeohvitseride väljaõppele.

1997. a suvel saadi õppekavad valmis ja esitati Johannes Kerdile. Ta kiitis need heaks ja käivitas ettevalmistused esimese põhikursuse alustamiseks. Seda tegevust juhtima määrati Leo Kunnas.

Peastaabi ja kaitseministeeriumi seisukohtade erinevustest tulenes paraku see, et Eesti valitsuse otsus asutada sõjakool edenes visalt ning hilines.

Esimene põhikursus alustab õpinguid

Augustis 1997. a oli sisseastumiskonkurss läbitud ja 16 kadetti alustasid õpinguid Tallinnas Kase tänavas, ERA poolt üürile antud ruumides. Sõjakooli ja ERA vahel oli ka tülisid, mida käsitleti pressis, sh televisioonis. Vaatamata kõigele, suudeti siiski pakkuda väljaõpet. Õppetunnid peeti Tallinnas, kuid maastikuharjutusi viidi läbi Paldiskis.

Oli sünnitatud laps — sõjakool. Selle kasuvanemad (Leo Kunnas ja tema abilised) oleksid vajanud pärisvanemate (kaitseministri ja kaitseväe juhataja) toetust ja abi, kuid abi eriti ei saanud, lubadustest hoolimata.

Õppejõududeks vajati kogenud instruktoreid, kuid neid ei olnud. Kasutada antud üüriruumid ei rahuldanud vajadusi ja olid kehvast korras. Ei olnud ka vajalikke õppevahendeid. Imekombel õnnestus osta üks uus maastikuauto, kuid kütust ei olnud piisavalt. Kõiki arveid ei suudetud maksta tähtjaks. Elati tõelistes raskustes.

Kuid sõjakooli vaim oli siiski säilinud. Kadette kasvatati instruktorite Soomest saadud kogemuste ja vana, sõjaeelse Eesti Sõjakooli traditsioonide järgi. Esimese põhikursuse kadetid tahtsid näidata naabriteks olevatele ERA õppuritele, millised ühed sõjakooli kadetid on.

Arenguperspektiivide arutamine

Leo Kunnase eestvedamisel püüdsime me sõnastada ka sõjakooli arenguplaani. Arutasime läbi, keda vajame instruktoriteks ja vastutavateks isikuteks, missuguseid vahendeid vajame õppetööks ja õppuste korraldamiseks, missuguseid õppe-, majutus- ja tööruume on vaja. Samuti vajasisime paraadiväljakut, lasketiire ja harjutusalasid väliõppuste jaoks.

Lisaks vahenditele vajati ka seadusandlikku alust oma tegevusele ja ametlikku tunnustust selle kohta, et ollakse omaette kõrgkool. Kaitsejõud

pidid töötama välja selge plaani ohvitserikoolituse üldkorralduse ja ohvitseride teenistuskäigu planeerimise kohta.

Alles siis, kui kõik eelmainitu on saavutatud, pidanuks sõjakool olema valmis kasvatama ja koolitama Eesti kaitsejõududele, piirivalvele ning teistele relvaüksustele vajadust mööda ohvitseri nii rahu- kui ka sõjaajaks. Me uskusime tollal oma võimetesse ja suhtusime lootusrikkalt tulevastesse väljakutsetesse.

Arutasime ka seda, kuidas ERAs õpinguid alustanud, ohvitserikoolituseks sobivad noored tulevase sõjakooli kadettideks ümber registreerida. Pidasime aru selle üle, kuidas korraldada järgmiste põhikursuste rekruteerimine.

Sügisene tihe õppeperiood lõppes Tondil, kunagise sõjakooli varemetes peetud kadetiks ristimise ja kadetiks löömisega. Järgmise õhtu kadetiballil Glehni lossis said osaleda ka veetlevad daamid. Aukülalisteks olid seal kaks endist sõjaeelse sõjakooli kasvandikku.

Kaitseväe Ühendatud Õppeasutuste ametlik asutamine

Poliitilised erimeelsused sõjakooli ümber said viimaks, 1998. a märtsiks, lahendatud. Vabariigi Valitsuse 1998. a 17. märtsi määrusega nr 52 ("Kaitseväe Ühendatud Õppeasutuste moodustamine") asutati Kaitseväe Ühendatud Õppeasutused (KVÜÕA). Nüüd tagantjärele võib muidugi öelda, et kuigi valitsuse otsus oli õige, oleks õppeasutuste nimi võinud olla nüüdisaegsem ja õppeasutuse moodustamisega oleks võinud kaasneda vähem bürokraatiat. Õppeasutuste põhimäärus kinnitati valitsuse otsusega 21. juulil 1998 ning hiljemalt siis oleks pidanud parandama varem tehtud vigu.

Mõnedest tehtud vigadest tahaks mainida järgmisi. Kõigepealt nimest. Kõrgem Sõjakool koolitas ja kasvas omal ajal Eestile kindralstaabi-ohvitseri. Nüüd vastutab samanimeline üksus ohvitseride põhiõpingute eest (põhikursus, erialakursused ja keskastmekursus). Õigem lahendus oleks anda põhiväljaõpe (põhikursus ja keskastmekursus) ikkagi Sõjakooli nime kandvas õppeasutuses ning jätkuõpe (vanemstaabiohvitseride ja kindralstaabiohvitseride kursus) Kõrgemas Sõjakoolis.

1920. aastatel oli õppeasutuste koosseisus tehnikakool. See taheti alles jätta ka 21. sajandi õppeasutuses. Tehnikakooli nimest saadi aga erinevates kohtades isemoodi aru. Õppeasutustes mõeldi selle all erialakoolitust pakkuvat osakonda. Mujal peeti selle all silmas just nimelt tehnilist haridust andvat kooli ja seda tõlgiti inglise keelde terminiga *Technical School*.

See vana tehnikakool on hiljem kõrvaldatud asutuse struktuurist ning erialakoolitust annavad maaväe vastavad väeosad oma erialakoolides. Õppeasutustel lasub nende koordineerimise ja kontrollimise vastutus.

Üldjuhul on asutus siiski liikunud funktsionaalse terviku suunas. Ehk on üheks veaks ja ka probleemiks olnud see, et õppeasutust arendatakse siin oleva isikkoosseisu, mitte tegelike vajaduste järgi. Probleemiks on olnud ka alluvussuhete korraldamine. Õppeasutuse ülem vastutab kõige eest, kuid mitmeid ülesandeid oleks võimalik delegeerida ka madalamatele võimutasanditele.

Tänapäeval on õppeasutusel oma tegevust reguleerivad seadused, määrused ja otsused. Lisaks peaksid olema ka säärased seadused, määrused ja otsused, mis kinnitavad KVÜÕA positsiooni Eesti kõrgkoolisüsteemis. Samal ajal tuleb hoolitseda ka selle eest, et vastu võetud otsused vastaksid Euroopa normidele. KVÜÕA õige koht peab olema teiste Eesti ja Euroopa kõrgkoolide kõrval.

Kaitseväe Ühendatud Õppeasutuste ülema teenistuskoha olulisus

Sõjakooli esimene ülem oli Leo Kunnas. Kunnas vastutas sõjakooli eest ning juhtis seda aastatel 1997–1999. Ta osutus sama heaks juhiks, kui omal ajal lahingukoolis ja praeguste kohuste täitmisel kaitsejõudude peastaabis.

Leo Kunnas oskas täiendada ja ellu viia Johannes Kerdi visioone. Soome ohvitserikoolitus oli andnud Kunnasele hea lähtekoha. Ta oskas rakendada oma teadmisi Eesti ohvitserikoolituses ning tundis piisavalt hästi ka Eesti võimalusi ja vajadusi.

1999. a suvel, kui Leo Kunnas alustas oma täienduskoolitust, vajati sõjakoolile uut ülemat. Ka mulle oli ette nähtud mängida rolli selles “näitemängus”.

Kevadel 1998, ühe õhtuse ürituse järel, tegi Johannes Kert mulle teatavaks, et ta tahab mind sõjakooli ülemaks. Ta põhjendas seda sellega, et sobivat eestlasest ohvitseri ei ole ja ta usaldab mind. Kindrali ettepanek üllatas mind täielikult.

Ma avaldasin Kerdile oma arvamust, et tulevaste Eesti kadettide ja ohvitseride koolituse eest vastutava sõjakooli ülema koht kuulub Eesti ohvitserile. See on üks olulisematest ohvitseri teenistuskohdadest kaitsejõududes ning selleks ei saa määrata välismaa ohvitseri. Ükski mitte-eestlane ei ole piisavalt hea selle kohuse täitmiseks. Küll võib Eesti ülemale palgata aga välismaa nõuniku.

Rääkisin sellest Johannes Kerdi ettepanekust ka oma Soome ülematele ning sain vastuseks, et see on eraisik Lauri Väättäneni ja Eesti kaitsejõudude vaheline asi. Olin siiski arvamusel, et Soome ohvitser ei saa teenida teist riiki Soome sõjaväemundris. Olin teatanud ka Kerdile, et ma austan Eesti sõjaväemundrit nii palju, et ei saa seda selga panna.

Johannes Kert arutas asja teadaolevalt ka Soome kaitseväge juhataja kindral Gustav Hägglundiga. Augustis 1998 saatis Kert Hägglundile kirja, milles palus, et Lauri Väättänen jätkaks oma tööd “Eesti projekti” nõunikuna, ühtlasi palkasid Eesti kaitsejõud Lauri Väättäneni kaheks aastaks sõjakooli nõunikuks.

Kapten Urmas Aal ja major Harri Ints ajutiselt KVÜÕA ülematena

Kui Johannes Kert läks suvel 1999 Ameerika Ühendriikidesse õppima ja Leo Kunnas Soome täiendusõppele, vajati neile asendajaid ja järglasi. Urmas Roosimägi sai kaitseväge juhataja kohusetäitjaks. Samal ajal valmistati ikka veel ette seda, et Lauri Väättänenist saaks KVÜÕA ülem. Teadaolevalt olid ka Kert ja Roosimägi selles kokku leppinud.

Kuivõrd aga Lauri Väättänenile ei olnud muretsetud töö- ja elamis-luba, andis Leo Kunnas augustis 1999 ülema kohustused üle Urmas Aalile. Väättäneni loaküsimus lahenes sügisel. Sel ajal viidi ellu ka minu

poolt varem pakutud lahendus: Eesti sõjakooli ülema kohustusi täitma määratud ohvitseri abiks palgati välismaa nõunik. KVÜÕA ülema ja Lauri Väättäneni kui nõuniku vahel sõlmiti tööleping 1999. aasta oktoobris ning seda on pikendatud. Praegune tööleping lõpeb 31. detsembril 2003.

Seega olen ma töötanud KVÜÕA ülema nõunikuna neli aastat. Koostöö Urmas Aali ja Harri Intsiga kulges hästi. See periood kestis kuni 2000. aasta jaanuarini.

Aali ja Intsi juhtimise ajal käivitati uued põhikursused ja ka juba teine keskastmekursus. Sõjakool sai 1999. a sügisel kolida ka oma uutesse ruumidesse Tartus, aadressil Riia 12 korrastatud KVÜÕA peahoonesse ja uude majutushoonesse.

Tollal oleks pidanud leidma mingi sobiva lahenduse ka Tartus asuva õppehoone-kompleksi nime suhtes. Tunti ju seda hoonet vanast ajast “Kaitseliidu maja” või “EPA peahoone” nime all. Enne KVÜÕA Tartusse kolimist olid tartlased hakanud hoonet kutsuma “kolledži majaks” samas asuva Balti Kaitsekolledži järgi. Õigem lahendus oleks olnud tollal — ja miks mitte ka praegu — Riia 12 hoone ristimine “sõjakooli majaks”.

Arengukava abil pikemaajalise arendustegevuse suunas

Sõjakool või õigemini KVÜÕA oli tegutsenud aastatel 1997–1998 ilma selge arengukavata. Elati paljuski peost suhu ning täideti ülevalt tulnud käske ja eeskirju. Pakuti välja küll mitmeid arengusuundi, kuid suuremat inimgruppi sellesse tegevusse ei kaasatud.

1999. aastal otsustati, et KVÜÕA vajab omaette arengukava. KVÜÕA nõukogu võttis vastu ametliku otsuse ning kutsuti kokku töörühm, kes pidi koostama KVÜÕA arengukava.

Selle töörühma juhtimine usaldati mulle. Mul õnnestus rühma juhtida nii, et koguti palju materjali eri valdkondade arenguprojektide kohta ja ka koosolekutel vesteldi elavalt. Oma kehva eesti keele oskusega ei õnnestunud mul takistada hea lõpptulemuse saavutamist. Siis aga, kui ulatuslik materjal oleks tulnud suruda mõne lehekülje pikkuseks kokkuvõtteks, jäi paraku lõplik läbimurre saavutamata.

Töörühma tegevus 2000. aastal oli, hoolimata kinnitamata jäänud arengukavast, tähtis seetõttu, et kõik selle tegevusest ja vestlustest osa võtnud isikud õppisid hästi tundma seda, mis meie majas tegelikult toimus. Me tegime koostööd KVÜÕA arendamiseks.

Isiklikult olen arvamisel, et arengukava oleks pidanud tegema pikema ajaperioodi kohta. Praegu, aastal 2003, oleksime pidanud juba looma visioone sellest, millal ja kuidas ellu viia 1997. a esimesel põhikursusel alustanud noorte ohvitseride jätkukoolitust. Järelikult, midagi oleks pidanud arengukavasse kirjutama ka aastate 2005–2012 kohta.

KVÜÕA1 on praegu 2002. aastal kinnitatud arengukava. Seda tuleb muidugi täiendada ja parandada. See on põhidokument, mida uuendatakse igal aastal.

Põhikursustele lisaks erialakursused

Esimese astme õppekavades nähti ette üheaastast väeosapraktikat pärast kaheaastase põhikursuse läbimist. Praktika on nüüdseks näidanud, et Eestis ei ole vajalikul hulgal jalaväerühmi, keda kadetid saaksid koolitada. Õige lahendus on korraldada väljaõpe nii, et kaheaastasele üldisele (rõhuasetusega jalaväele) põhikursusele lisandub üheaastane erialakursus. Selle süsteemiga jõutakse ka Euroopa standardini ehk 3 + 2 aastaga kõrgkoolikraadini.

Esimene erialakursus oli aastatel 2000–2001 Eestis ja Soome Pioneerikoolis korraldatud pioneeri eriala kursus. Aastatel 2001–2002 korraldati Soome abiga logistika, side ja suurtükiväe eriala kursused. Soomelt on saadud abi ka aastatel 2003–2004 logistika, suurtükiväe ja õhutõrje eriala kursuste korraldamisel. Piirivalve ohvitseride väljaõpe on tervikuna toimunud Eestis. Samuti on esimene jalaväe eriala kursus korraldatud Eestis.

Soome erialakoolide abi on olnud suur. Õpingud Soomes on aga põhjustanud selle, et kadetid ei ole saanud arendada oma inglise keele oskust, sest õppeaastas on tulnud õppida peaaegu kümne ainepunkti ulatuses soome keelt. Teine nõrkus on see, et Soomes antud koolitus ei vasta täielikult NATO standarditele.

See, ikka veel kasutatav Soome koolitusabi on viinud sinnamaale, et mitmele ohvitserile tuleb korraldada enne NATO-komandeeringuid eraldi inglise keele kursusi. Samas on Soomes väljaõppe saanud ohvitserid olnud oma teadmiste ja oskuste taseme poolest pädevad teenima nii kodumaal kui ka NATO staapides.

Põhikursuste kõrvale ka keskastmekursused ja ENDCs arendamine

Aastal 2004 jõutakse nii kaugemale, et siis alustava 8. põhikursuse kõrval asub õppima ka 4. keskastmekursus. Kolm esimest keskastmekursust on olnud erikursused, kus on õpetatud lühiajalise ohvitserikursuse läbinud ohvitseri ning kes on nõnda saanud kõrgkoolikraadi.

Selleks ajaks, kui uus keskastmekursus alustab oma tegevust, oleme ka jõudnud etappi, kus KVÜÕA järgib Bologna lepingu kohaselt 3 + 2 süsteemi ehk Eesti ohvitserikoolituse I ja II aste vastavad rahvusvahelistele standarditele.

Uute kursuste käivitamine toob kaasa ka probleeme. Juurde on vaja õpperuume, samuti uusi majutusruume. Vajatakse ka uusi õppejõude ning neile tööruume. Omaette probleemiks on kursustel kirjutatavate uurimistööde juhendamine ja hindamine. Sellega tuleb hakata tegelema praegusest märksa rohkem.

Praegu viiakse ohvitserikoolituse III ja IV aste läbi Balti Kaitsekolledžis ja välismaa sõjakoolides. Lähiaastatel, osaliselt isegi aastal 2004, kui Eesti saab NATO liikmeks, võiks tegeleda KVÜÕA ja Balti Kaitsekolledži (BDC) ühise juhtimise alla viimisega ja liita ühiseid allüksusi. Siis oleks Kaitseväe Ühendatud Õppeasutused ehk *Estonian National Defence College* (ENDC) samasugune ohvitserikoolitust tervikuna pakkuv kõrgkool, nagu seda on vastavad kõrgkoolid naaberriikides.

Ühtlasi tuleb muidugi edendada ka kõrgkooli teadustegevust ja käivitada eestikeelne kirjastustegevus.

Kahe õppeasutuse ja nende tegevuse ühendamine toob kaasa märgatava kulude vähenemise. Ühendatud õppeasutus võiks koolitada ka naaberriikidele Lätile ja Leedule vajalikke staabiohvitseri. Samal ajal

oleks BDC kolonelikursusi võimalik edasi arendada päris kindralstaabi-ohvitseride kursusteks.

Kui vahendeid jätkub, on edaspidi võimalik neile kursustele, mille õppe- ning töökeel on inglise keel, võtta vastu ka välisõppureid.

Kas KVÜÕAd tuntakse?

Ohvitserikoolitus oli oma algusaegadel, aastatel 1991–1997 väga laialivalgub (lühiajalised ohvitserikursused, ERA ning välismaa ohvitserikursused) ega toonud tuntut. Paraku ei tunta ka uut, arenevat sõjakooli piisavalt hästi.

Tegevusaastatega on sõjakooli kuulsus siiski kasvanud. See on osaliselt taganud selle, et ka kadetikandidaatide hulk on suurenenud ja nende tase tõusnud. Kuid ikka on selliseid väeosi, kus rekruteerimine ei ole piisavalt tõhus. Kõik väeosad ei tunne meid veel korralikult.

Vahel on jäänud mulje, et KVÜÕAd ei tunta ka kaitseministeeriumis ja peastaabis. Olukorda on parandanud endise õppeasutuse ülema kolonelleitnant Ants Kiviselja ja praeguse ülema kindralmajor Ants Laaneotsa tegevus. Neid ei ole “unustatud” nii, nagu nende eelkäijaid kapteneid või majoreid.

Tartus KVÜÕAd üldjuhul teatakse, kuid vahel siiski tundub, et tänavapildis võiks näha Eesti sõjaväemundrit rohkem. Sellest ei piisa, et KVÜÕA kadetid ja õppurid marsivad kesklinnas vaid aastapäevadel ja õppeaasta alguses. KVÜÕA õppurid ja kaaderkoosseis peaksid liikuma linna peal vormis, paraku nad seda aga ei tee. Seevastu BDC õppurid ilmestavad oma välismaamundritega Tartu tänavaid iga päev.

Tuntut toob meile muidugi ka õppeasutuses tehtav töö. Meid esindavad meie ohvitserid, kes on pärast kooli lõpetamist määratud erinevatesse väeosadesse ja staapidesse. Oma nime jäädvustaksime ka sellega, kui avaldaksime rohkem siin tehtud teadustöid. Probleemiks on vaid see, et õppeasutuses ei ole hetkel antud vallas veel piisavalt suur potentsiaal. Seega tuleb teha rohkem uurimistööd!

Möödunud kuus aastat, 1997. a sügisest 2003. a sügiseni, on olnud huvitavad ja tulemusrikkad. Olen üks neist, kes on saanud KVÜÕA loomisel ja arendamisel kaasa teha algusest peale. Eestlaste töö ja tarku-

sega on suudetud käima panna töötav sõjakool, millest on saamas tõeline oma eriala kõrgkool.

Kaitseväe Ühendatud Õppeasutused suudavad tänapäeval koolitada Eestile professionaalseid ohvitseri, kes on valmis oma isamaad kaitsma. Sellele esmatahtsale ülesandele lisaks on need ohvitserid pädevad töötama ka nendel teenistukohtadel, kuhu nad määratakse erinevates NATO staapides ja NATO operatsioonide läbiviivates üksustes.

Kogemused näitavad, et keegi meist ei ole kunagi nii valmis, et ei vajaks enam täienduskoolitust. Samuti teame, et ükski ülikool või kõrgkool ei ole nii hea, et teda ei peaks enam uuendama ja arendama. Selles pideva uuendamise ja arendamise voolus on ka KVÜÕA tulevik.

Kolonel **Lauri Väättänen**,
KVÜÕA ülema nõunik.